

JURIDISKA FAKULTETEN

vid Lunds universitet

Linnea Modén

Effektivare och kvalitativt bättre ställföreträdarskap för
personer i behov av god man eller förvaltare

- En analys av föreslagen lagstiftning i SOU 2021:36

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet

15 högskolepoäng

Handledare: My Bergius

Termin: HT2022

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	4
FÖRORD	7
FÖRKORTNINGAR	8
1 INLEDNING	9
1.1 BAKGRUND.....	9
1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	11
1.3 AVGRÄNSNING.....	11
1.4 PERSPEKTIV.....	11
1.5 METOD OCH MATERIAL.....	12
1.6 DISPOSITION.....	13
2 GÄLLANDE LAGSTIFTNING AVSEENDE STÄLLFÖRETRÄDARSKAP	14
2.1 INTRODUKTION	14
2.2 LAGSTIFTNINGENS SYFTE.....	14
2.3 GODMANSKAP OCH FÖRVALTARSKAP	14
2.3.1 <i>Förhållandet mellan ställföreträdaren och huvudmannen</i>	14
2.3.2 <i>Vem kan utses till ställföreträdare?</i>	15
2.3.3 <i>Vad händer om en ställföreträdare vill avsluta sitt uppdrag?</i>	15
2.4 FN:S KONVENTION OM RÄTTIGHETER FÖR PERSONER MED FUNKTIONSNEDSÄTTNING.....	15
2.5 NÄRMARE OM BEGREPPEN	16
2.5.1 <i>Att förvalta egendom</i>	17
2.5.2 <i>Att bevaka rätt</i>	17
2.5.3 <i>Att sörja för person</i>	17
2.6 PRINCIPEN OM DEN MINST INGRIPANDE ÅTGÄRDEN	18
3 DE FÖRESLAGNA ÄNDRINGARNA I SOU 2021:36	19
3.1 UTREDNINGSKOMMITTÉNS UPPDRAG OCH SYFTE	19
3.2 BETÄNKANDETS CENTRALA FÖRSLAG.....	19
3.2.1 <i>Ett bättre stöd och en starkare ställning för huvudmännen</i>	19
3.2.2 <i>Bättre möjligheter att rekrytera och behålla kompetenta ställföreträdare</i>	21
3.2.3 <i>Digitala tjänster</i>	21
3.2.4 <i>Inrättandet av en ny myndighet</i>	21
3.2.5 <i>Inrättandet av ett nationellt ställföreträdaregister</i>	22
3.2.6 <i>Överförmyndarnämnd som obligatorisk organisationsform</i>	22
3.2.7 <i>Förflyttning av beslutanderätt kring ärenden om godmanskaps</i>	22
3.2.8 <i>Entledigande så snart som möjligt när ställföreträdaren vill avsluta sitt uppdrag</i>	23
4 EN NORDISK UTBLICK ÖVER STÄLLFÖRETRÄDARSKAPET	24
4.1 NORGE.....	24
4.2 DANMARK.....	24
4.3 FINLAND	25

5	REMISSYTTRANDE	26
5.1	ALLMÄNT.....	26
5.2	ÖKAD HÄNSYN TILL HUVUDMANNENS VILJA OCH VÄLBEFINNANDE.....	26
5.3	ETT BÄTTRE STÖD OCH EN STARKARE STÄLLNING FÖR HUVUDMANNEN	27
5.4	OM PROFESSIONELLA STÄLLFÖRETRÄDARE.....	28
5.5	DIGITALA TJÄNSTER.....	29
5.6	INRÄTTANDET AV EN NY MYNDIGHET	29
5.7	INRÄTTANDET AV ETT NATIONELLT STÄLLFÖRETRÄDARREGISTER.....	29
5.8	FÖRFLYTTNING AV BESLUTANDERÄTT KRING ÄRENDEN OM GODMANSKAP.....	30
5.9	NÄR STÄLLFÖRETRÄDAREN VILL AVSLUTA SITT UPPDRAG.....	31
5.10	ÖVERFÖRMYNDARNÄMND SOM OBLIGATORISK ORGANISATIONSFORM.....	31
6	ANALYS	32
6.1	HUR FÖRHÅLLER SIG DE FÖRESLAGNA LAGÄNDRINGARNA I SOU 2021:36 TILL SITT SYFTE?.....	32
6.1.1	<i>Föreslagen lagändring för ökad hänsyn till huvudmannens vilja och välbefinnande</i>	<i>33</i>
6.1.2	<i>Föreslagen lagändring för ett bättre stöd och en starkare ställning för huvudmannen.....</i>	<i>33</i>
6.1.3	<i>Föreslagen lagändring om att ändra begreppen sörja för person, bevaka rätt och bevaka egendom.</i>	<i>34</i>
6.1.4	<i>Föreslagen lagändring för ett bättre stöd och en starkare ställning för huvudmannen.....</i>	<i>35</i>
6.1.5	<i>Förslaget om att inrätta en ny myndighet.....</i>	<i>35</i>
6.1.6	<i>Förflyttning av beslutanderätt kring ärenden om godmanskap.....</i>	<i>36</i>
6.1.7	<i>Förslaget om överförmyndarnämnd som obligatorisk organisationsform</i>	<i>36</i>
6.2	HAR DET SKETT EN FÖRSKJUTNING I NÅGON RIKTNING I SYNEN PÅ DEN ENSKILDES RÄTTIGHETER?.....	38
6.3	HAR BETÄNKANDETS FÖRESLAGNA LAGÄNDRINGAR INSPIRERATS AV DE ANDRA NORDISKA LÄNDERNA?.....	39
7	KÄLLFÖRTECKNING	40

Summary

In Sweden, there are currently over 100,000 trustees and legal guardians, who can be appointed to handle a person's financial, legal, and/or personal matters.

The relationship between the individual and the trustee is considered a form of power of attorney for performing tasks for the person against some minor payment.

Within Swedish politics, there have been a lot of discussions about issues in this area. Each municipality decides how to structure the organization. The role of a trustee can consist of three different parts: managing property, protecting rights, and providing for the person's personal matters. The terms for these parts have been perceived as unclear and have caused misunderstandings, especially the term personal matter which has been mistaken for including health care.

Another problem that has arisen in some cases is that legal representation has been appointed even when less intrusive measures could have been taken to help the individual. This is due to the current legislation being unclear on this point.

The system of legal representatives and trustees is largely based on volunteer work where a trustee in Sweden is being paid approximately 8000-12 000 Swedish kronor per assignment and year. The volunteer aspect results in some people with a great need for help having to wait a long time before a trustee is appointed.

Recruitment is particularly difficult in complex cases where the individual has severe psychiatric problems, is violent, has a severe addiction or serious disabilities.

In 2014, the UN Committee on the Rights of Persons with Disabilities criticized the Swedish system of legal representation, as it allows for a restriction of the decision-making rights of people with disabilities.

Criticism was also raised in 2017 by the Swedish National Audit Office, which pointed out that there were major shortcomings regarding the supervision of trustees and urged the Government to take greater responsibility to ensure increased legal security.

Problems have also been recognized by the Ministry of Justice, which in 2019 decided to appoint a commission of inquiry with the task of specifically reviewing the problems with the rules on the area.

The overall goal of the investigation was to ensure that people who are unable to manage their own affairs are given appropriate support and protection, while also ensuring that their rights are respected.

The investigation was reported in the report SOU 2021:36. Where several proposals for changes were presented. The report suggests that a new agency with overall responsibility should be established, that the process for obtaining a legal guardian should be simplified by moving decision-making to oversight committees, which should be the mandatory organizational form, and that the possibility of hiring professional trustees should be introduced.

The investigation also proposes a mandatory national education and a secure state e-identification.

It is also suggested that an amendment to the legislation should be made where representatives should take more account of the person's own will and well-being. The problem lies in balancing the trustees' powers against the person's will or assumed will. Some of the criticism in the responses has been that it can be difficult to interpret the principal's assumed will in some cases and that the principal does not always understand what is best for themselves. The concepts of well-being and assumed will should be developed further to ensure a consistent interpretation. The expansion of legislation and clarification can mean increased predictability, which would strengthen legal security.

Against this background, the purpose of this thesis has been to analyze how the proposed legal changes in the investigation relate to its purpose, if there has been any shift in any direction regarding the view of the individual person's rights and if the proposed legal changes in the report have been influenced by any of the other Nordic countries.

To answer these questions, a legal-dogmatic method is used through an analysis of primary legal sources such as laws, preparatory law, case-law, and doctrine, as well as a legal analytical method through an analysis of the report's critique of current law, the proposal and critic for the changes according to the investigation's proposal and the motives behind the proposal.

The proposals put forward in the investigation show a political will to strengthen the rights of the individuals. The aim of ensuring that people who need a representative get the help and support they need is in line with the current legislation's purpose and the proposal of the investigation.

However, more resources and time should be put into further investigation of the SOU 2021:36 to increase individual adaptation and legal security. For example, the investigation concludes that it is difficult to recruit trustees, but the purpose of the investigation has been to maintain the voluntary aspect. I believe that the investigation has not fully fulfilled the task of taking a position on how to facilitate the recruitment of competent trustees.

Compared to the other Nordic countries regulations described in this thesis, there is no representative register and an agency with main responsibility for representative issues in Sweden. The proposal of the report, including the establishment of a national representative register and the establishment of a new state agency, seems to have been strongly influenced by the other Nordic countries.

Sammanfattning

Idag finns det över 100 000 gode män eller förvaltare, sk ställföreträdare, i Sverige. En ställföreträdare kan utses för att sköta huvudmannens ekonomiska, rättsliga eller personliga angelägenheter. Förhållandet mellan huvudmannen och ställföreträdaren betraktas som ett slags fullmaktsförhållande där ställföreträdaren utför ärenden åt huvudmannen mot viss betalning.

Inom svensk politik har en hel del diskussioner förts kring problematik på området.

Uppdraget som god man består av tre olika delar: förvalta egendom, bevaka rätt och sörja för person. Begreppen har uppfattats som oklara och har orsakat missförstånd, särskilt begreppet sörja för person som har missuppfattats att inkludera vårdinsatser.

I vissa fall har en god man förordnats även när mindre ingripande åtgärder kunde ha skett för att hjälpa huvudmannen. Detta är på grund av att den nuvarande lagstiftningen är otydlig på denna punkt.

Systemet med ställföreträdare bygger till stor del på ideellt engagemang då ställföreträdaren endast får betalt ca 8000-12000 kr årligen för ett uppdrag som kräver mycket kontakt och administration. Det ideella inslaget resulterar i att en del personer med ett stort hjälpbehov kan få vänta länge innan en god man eller förvaltare utses.

Rekryteringen är särskilt svår i komplexa ärenden där huvudmannen lider av kraftiga psykiatriska problem, är våldsam, har svårt missbruk eller grava funktionsnedsättningar.

FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning har även år 2014 kritiserat det svenska systemet för ställföreträdarskap då det svenska systemet tillåter en inskränkning av beslutsrätten för personer med funktionsnedsättning.

Kritik har även framförts år 2017 av Riksrevisionen i Sverige som påpekade att det fanns stora brister gällande tillsynen av ställföreträdare och uppmanade Regeringen att ta ett större ansvar för att åstadkomma ökad rättssäkerhet.

Problem har även uppmärksammats av Justitiedepartementet som år 2019 beslutade att tillsätta en utredningskommitté med uppdrag att specifikt se över problematiken med reglerna kring ställföreträdarskap. Utredningens övergripande mål var att säkerställa att de människor som är i behov av en ställföreträdare skulle kunna få erforderlig hjälp och stöd samt att reglerna skulle vara moderna och rättssäkra. Utredningen redovisades i betänkandet 2021:36 den s.k. ställföreträdarutredningen.

I SOU 2021:36 presenteras ett flertal förslag till förändringar. Betänkandet föreslår att en ny myndighet med ett övergripande ansvar ska inrättas, att processen för att få en god man ska förenklas genom att beslutsfattandet flyttas till överförmyndarnämnder som ska vara den obligatoriska organisationsformen samt att det ska införas en möjlighet att anställa professionella ställföreträdare. Utredningen föreslår även att en obligatorisk nationell utbildning ska tas fram samt att en statlig e-legitimation ska införas.

Det föreslås även att ett tillägg i lagstiftningen ska göras där ställföreträdarna ska ta utökad hänsyn till huvudmannens egen vilja och välbefinnande. Problemet med detta ligger i att balansera ställföreträdarnas befogenhet gentemot huvudmannens vilja eller förmodade vilja.

En del av kritiken i remissvaren har gällt att det kan vara svårt att tolka huvudmannens förmodade inställning i vissa fall samt att huvudmannen inte alltid har uppfattningen om vad som är för dennes eget bästa. Begreppen välbefinnande och förmodade vilja bör utvecklas och specificeras för att säkerställa en enhetlig tolkning. Utvidgandet av lagstiftningen samt ett förtydligande kan komma att innebära en ökad förutsägbarhet, vilket skulle stärka rättssäkerheten.

Mot denna bakgrund har denna uppsats syfte varit att analysera hur de föreslagna lagändringarna i SOU 2021:36 förhåller sig till sitt syfte. Om det har skett någon förskjutning i någon riktning gällande synen på den enskildes rättigheter samt om betänkandets föreslagna lagändringar har inspirerats av de andra nordiska länderna.

För att besvara frågeställningarna används en rättsdogmatisk metod genom en analys av de primära rättskällorna lagtext, förarbeten, praxis och doktrin, samt en rättsanalytisk metod genom en analys av betänkandets kritik mot gällande rätt, förslaget till lagändringarna och motiven bakom förslagen. Det bör understrykas att utredningen och dess remissvar inte är gällande rätt enligt rättskälleläran.

Förslagen som är framtagna i SOU 2021:36 visar en politisk vilja att stärka huvudmannens rättigheter. Syftet med att säkerställa att de människor som behöver en ställföreträdare får den hjälp och det stöd de behöver ligger i linje med den nuvarande lagstiftningens syfte och utredningens förslag.

Ytterligare resurser och tid bör dock läggas på en vidareutredning av SOU 2021:36 för att öka individanpassningen och rättssäkerheten. Exempelvis kommer utredningen fram till att det är svårt att rekrytera ställföreträdare men utredningens syfte har varit att behålla det ideella inslaget. Jag anser att utredningen inte helt har uppfyllt uppdraget att ta ställning i frågor om hur rekryteringen av kompetenta ställföreträdare kan underlättas.

I jämförelse med de andra nordiska ländernas regelverk som beskrivs i denna uppsats, saknas ett ställföreträdaregister och en myndighet med huvudansvar för ställföreträdarfrågor i Sverige. Betänkandets förslag om bl.a. införandet av ett nationellt ställföreträdaregister och inrättandet av en ny statlig myndighet verkar ha tagit inspiration från de andra nordiska länderna.

Förord

Jag vill tacka min mamma för inspirationen till denna uppsats. Hon har flera uppdrag som god man och förvaltare och jag beundrar henne för de insatser hon gör.

Jag vill även tacka min handledare My Bergius för god handledning som lett till förbättring av denna uppsats.

Lund, 2022.

Linnea Modén

Förkortningar

Dir.	Kommittédirektiv
Ds.	Departementsserien
Huvudman	Den som har god man eller förvaltare
Ibid.	Ibidem, latin för ”på samma ställe”
NJA	Nytt Juridiskt Arkiv
Prop.	Proposition
RIR	Riksrevisionen
SOU	Statens offentliga utredningar
Ställföreträdare	Gode män och förvaltare

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Idag finns det över 100 000 gode män och förvaltare, sk. Ställföreträdare, i Sverige.¹ En ställföreträdare kan utses för att bevaka rätt, förvalta egendom och sörja för person åt huvudmannen.² Dessa begrepp uppfattas ofta som oklara och orsakar missförstånd.³

Enligt det nuvarande regelverket är ställföreträdare i princip skyldiga att inhämta huvudmannens samtycke till varje företagen rättshandling då rättshandlingar utan samtycke som utgångspunkt inte är bindande enligt 11 kap. 5 § föräldrabalken, FB. Utöver detta finns inga uttryckliga bestämmelser om att hänsyn ska visas till huvudmannens vilja.

År 2017 gjorde Riksrevisionen i Sverige en granskning där stora brister gällande tillsynen av ställföreträdare uppmärksammades. Regeringen uppmanades då att ta ansvar för att åstadkomma en större rättssäkerhet på området.⁴

År 2019 beslutade regeringen att tillsätta en utredningskommitté för att se över problematiken med reglerna kring ställföreträdarskap med särskilt fokus på ett antal utpekade frågor i direktiv 2019:44.

Utredningen har getts namnet ställföreträdarutredningen och redovisats i betänkandet SOU 2021:36 där flertalet lagändringar föreslås. Betänkandet visar en politisk vilja att bland annat stärka hänsyn till huvudmannens ställning och skydd samt underlätta ställföreträdarnas uppdrag.⁵

¹ Länsstyrelsema. *Överförmyndarstatistik. Länsstyrelsen. 2021.*

² Jfr prop. 1987/88:124 s. 137.

³ Ibid. s. 234.

⁴ RIR 2017:33, s. 55.

⁵ Ibid. s. 197.

Ställföreträderskapet bygger till stor del på ideellt engagemang. Det årliga arvudet per uppdrag uppgår endast till omkring 8000–12000 kr.⁶ Detta medför bland annat att personer med stora hjälpbehov kan få vänta länge innan de får en ställföreträdare.⁷

Det förekommer även att ställföreträdare tar sig an uppdrag utan att vara införstådda med vad det innebär. Detta har vid flertalet tillfällen påtalats vara en bidragande orsak till svårigheterna med att rekrytera ställföreträdare.⁸ Rekryteringen är särskilt svår i komplexa ärenden där personen lider av kraftiga psykiatriska problem, är våldsam, har svårt missbruk eller grava funktionsnedsättningar.⁹

Ett annat problem är att den nuvarande lagstiftningen är otydlig när en god man ska förordnas¹⁰, vilket har resultat i att godmanskap ibland har förordnats när det har varit tveksamt om åtgärden verkligen har behövts.¹¹

En del aktörer har också påpekat att vissa ställföreträdare inte tar hänsyn till huvudmannens egna önskemål och vilja¹² och att beslut fattas utan att involvera huvudmännen.¹³

Kvaliteten inom verksamheten bedöms generellt vara mycket varierande i olika kommuner då dessa själva väljer hur de ska organisera sin verksamhet inom ramen för det kommunala självstyret.¹⁴

Utredningen belyser även ställföreträdarnas administrativa börda. Idag finns det till exempel inget smidigt sätt för myndigheter och banker m.fl. att kontrollera ställföreträdarnas behörighet.¹⁵

⁶ Ibid. s. 338 f.

⁷ Ibid. s. 34.

⁸ Ibid. s. 262.

⁹ Ibid. s. 34.

¹⁰ Ibid. s. 31.

¹¹ SOU 2021:36, s. 31 och 262.

¹² Ibid. s. 35 f. och 202.

¹³ Ibid. s. 36 och 202.

¹⁴ Ibid, s. 383.

¹⁵ Ibid. s. 495.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att redogöra för och analysera gällande rätt och de föreslagna lagändringarna i ställföreträdarutredningen. Uppsatsen avser att belysa problematiken och bakgrunden till förändringsviljan på området och analysera om betänkandets förslag på ett proportionerligt sätt skulle kunna uppfylla direktivets syfte. Det kommer även att göras en kortfattad utblick mot några andra nordiska länder för att illustrera hur ställföreträdarskapet ser ut där.

Uppsatsen ämnar besvara frågeställningarna:

- Hur förhåller sig de föreslagna lagändringarna i SOU 2021:36 till betänkandets syfte?
- Har det skett någon förskjutning i någon riktning gällande synen på den enskildes rättigheter?
- Har betänkandets föreslagna lagändringar inspirerats av de andra nordiska länderna?

1.3 Avgränsning

Uppsatsen behandlar endast övergripande förslag i utredningen. Utredningen har inte ämnat att se över systemet som helhet. På grund av utrymmesskäl gör inte heller denna uppsats det. Uppsatsen gör inte någon djupgående beskrivning av de olika situationer som kan medföra ställföreträdarskap och tar inte upp framtidsfullmakter, ekonomi, tillsynsfrågor eller brott- och skadeståndsfrågor.

1.4 Perspektiv

Uppsatsen kommer att behandlas ur ett rättsutvecklingsperspektiv för att förklara hur lagstiftningen kring ställföreträdarskap har utformats. Detta görs då historiken ger oss perspektiv och möjlighet att undersöka i vilken riktning lagstiftningen har förändras.

I analysen tolkas gällande rätt och föreslagna regleringar i förhållande till de olika rättskällorna. Detta görs utifrån ett kritiskt och självständigt förhållningssätt genom att värdera olika resonemang och dra egna slutsatser med rättskällorna som underlag.¹⁶

1.5 Metod och material

Följande uppsats är inriktad på huvudmän och ställföreträdare inom ämnesområdena förvaltningsrätt och socialrätt. Metoderna; rättsdogmatisk, komparativ och rättsanalytisk metod har valts utifrån uppsatsens syfte och frågeställningar.

Rättsdogmatisk metod innebär att gällande rätt tolkas och systematiseras för att sedan appliceras på rättsliga problem. Vid den rättsdogmatiska metoden används de rättskällor som är accepterade enligt rättskälleläran, såsom lagstiftning, rättspraxis, lagförarbeten och doktrin, för att få en djupare förståelse av rätten och dess struktur.¹⁷ Det bör påpekas att dessa källor har varierande rättslig auktoritet då lagar och rättspraxis är fastställda rättskällor medan doktrinen auktoritet anses mer tvivelaktig. Doktrin anses som utgångspunkt inte vara en rättskälla men kan genom exempelvis rättspraxis inta ställningen som en rättskälla.¹⁸

I analysen sker en friare argumentation då den rättsdogmatiska metoden inte bör ses som ett medel för att fastställa huruvida en regel uppnår sitt syfte.¹⁹

Uppsatsens syfte består som sagt bland annat i att analysera gällande rätt och kritiskt granska de föreslagna lagändringarna utifrån framförd kritik i betänkandet SOU 2021:36 i förhållande till utredningens syfte. För att besvara frågor kring den gällande rättens effektivitet krävs kunskap om hur reglerna tillämpas i praktiken.²⁰

¹⁶ Kleineman (2018) s. 33 ff.

¹⁷ Nääv och Zamboni (2018) s. 21.

¹⁸ Kleineman (2018) s. 28 f.

¹⁹ Sandgren (2021) s. 53 f.

²⁰ Peczenik (1980) s. 109.

Sådan kunskap finns inte vid en föreslagen lagstiftning, därför analyseras lagförslagen utifrån remissyttranden samt dåvarande och nuvarande syften med lagstiftningen kring godmanskap och förvaltarskap.

Uppsatsen kommer att presentera den gällande rätten som *de lege lata* och diskutera det föreslagna systemet utifrån ett perspektiv av *de lege ferenda*.²¹ I denna del är uppsatsen rättsanalytisk då den indirekt föreslår hur rätten borde vara jämfört med den föreslagna ordningen.²²

I uppsatsen görs även en kort nordisk utblick där den komparativa metoden används. Den komparativa metoden används då den syftar just till att jämföra skillnader och likheter mellan de olika rättsystemens element.²³

Det material som uppsatsen bygger på är lagstiftning, förarbeten, rättspraxis, betänkandet SOU 2021:36 samt remissvar. Det bör erinras om att betänkandet samt remissvaren inte utgör gällande rätt utan endast utgör förslag och kritik på ny lagstiftning.

1.6 Disposition

Framställningen av denna uppsats är indelad i sex kapitel. Uppsatsens inleds med *kapitel två* som redogör för relationen mellan ställföreträdaren och huvudmannen, gällande lagstiftning och en del begrepp inom ställföreträdarskapet. *Kapitel tre* beskriver betänkandets övergripande förslag. *Kapitel fyra* sammanfattar en nordisk utblick över ställföreträdarskapet och *kapitel fem* sammanfattar remissyttrandena. Avslutningsvis redovisas analysen och uppsatsens frågeställningar besvaras i *kapitel sex*.

²¹ Peczenik (1995) s. 313.

²² Kleinman (2018) s. 36 f.

²³ Bodgan s. 45.

2 Gällande lagstiftning avseende ställföreträdarskap

2.1 Introduktion

Nedan följer en genomgång av gällande rätt. Inledningsvis beskrivs lagstiftningens syfte och sedan görs en kort redogörelse för ställföreträdarskapet. Sedan beskrivs FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättningar. Konventionen är relevant då denna omfattar en hel del av de personer som har en ställföreträdare. Därefter beskrivs godmanskapets delar och principen om den minst ingripande åtgärden.

2.2 Lagstiftningens syfte

Lagstiftningen kring ställföreträdarskap syftar till att säkerställa att personer som på grund av sjukdom, funktionsnedsättning eller andra anledningar inte själva kan förvalta sin egendom och sina personliga angelägenheter får den hjälp och stöd som de behöver.²⁴ Lagstiftningen syftar även till att ge ställföreträdarna de rättsliga befogenheter och skyldigheter som de behöver för att kunna utföra sina uppdrag på ett bra och ansvarsfullt sätt.²⁵

2.3 Godmanskap och förvaltarskap

2.3.1 Förhållandet mellan ställföreträdaren och huvudmannen

I juridisk mening utgör ställföreträdarskapet ett slags fullmaktsförhållande där sysslor utförs. Detta framgår av handelsbalkens 1 §:

”Varder man av annan ombuden, att å dess vägnar något syssla och uträtta, och säger där ja till; tage fullmakt, och ligge där sedan hans vårdnad å; göre ock redo och besked för det han om händer får.”

²⁴ Prop. 1987/88:124 s. 10, 144 och 169.

²⁵ Ibid. s. 173.

Vidare måste huvudmannen aktivt samtycka till alla rättshandlingar som ställföreträdaren företar sig enligt 11 kap. 4 § FB.

2.3.2 Vem kan utses till ställföreträdare?

För att kunna utses som ställföreträdare ska man vara myndig och inte själv ha förvaltare. I 11 kap. 12 § FB anges att den som ska utses som ställföreträdare även ska vara redbar, erfaren och i övrigt lämplig.

2.3.3 Vad händer om en ställföreträdare vill avsluta sitt uppdrag?

Ställföreträdare har rätt att begära entledigande från sina uppdrag enligt 11 kap. 19 § andra stycket FB. Dock är de som huvudregel skyldiga att kvarstå i uppdraget till dess att en ny ställföreträdare har utsetts.

Det finns dock ett undantag i 11 kap. 19 a § första stycket FB som anger att entledigande kan ske tidigare vid skälig orsak. Enligt förarbetena kan skälig orsak vara allvarlig sjukdom eller om den enskildes agerande kan föranleda att ställföreträdaren har rätt att omedelbart bli entledigad, t.ex. om huvudmannen allvarligt hotat eller utövat våld mot ställföreträdaren som bedöms göra det omöjligt att fortsätta uppdraget.²⁶

2.4 FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Många personer som har en ställföreträdare har en eller flera funktionsnedsättningar. FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning trädde i kraft i Sverige år 2009. Syftet med konventionen är att säkerställa funktionshindrades rätt till delaktighet, jämlikhet och mänskliga rättigheter.²⁷

²⁶ Prop. 2013/14:225 s. 23 f.

²⁷ Ds. 2008:23, s. 11 f.

FN-kommittén för rättigheter för personer med funktionsnedsättning kritiserade det svenska systemet för ställföreträdarskap år 2014 då det tillåter inskränkningar av beslutsrätten för personer med funktionsnedsättning. Kommittén uppmanade Sverige att inkorporera konventionen i tillämplig svensk lag samt att säkerställa huvudmannens rätt till rättssystemet, självbestämmanderätt, vilja och önskemål. Sverige uppmanades även att ersätta förvaltare med ett mer stödjande beslutsfattande.²⁸

2.5 Närmare om begreppen

Gode män och förvaltare är två olika begrepp för att beskriva olika former av ombud för den som inte kan förvalta sina egna intressen.

Huvudregeln är att godmanskap bara ska anordnas om det behövs på grund av den enskildes sjukdom, psykisk störning, försvagade hälsotillstånd eller liknande förhållande enligt 11 kap. 4 § första stycket FB. Den som har en god man har kvar sin rättsliga handlingsförmåga. Om individen behöver omfattande hjälp inte kan förvalta sina angelägenheter kan rätten besluta om förvaltare enligt 11 kap. 7 § FB. Den som har fått en förordnad förvaltare har däremot ingen egen rättslig handlingsförmåga.

När uppdraget utförs gäller som huvudmannens samtycke som huvudregel enligt 11 kap. 5 § FB. För huvudmän som inte kan förmedla eller uttrycka sitt samtycke, till exempel på grund av sjukdom, ska ställföreträdaren fatta beslut i deras ställe enligt 12 kap. 7 § FB.

Ställföreträdarskapets tre olika delar enligt 12 kap. 2 § första stycket FB kan bestå av; bevaka rätt, förvalta tillgångar och sörja för person. Uppdraget kan omfatta alla dessa delar eller en eller två av dem.²⁹

²⁸ Sammanfattande slutsatser avseende Sveriges första rapport, CRPD/C/SWE/CO/1, 12 maj 2014, punkterna 8, 27, 28, 33 och 34.

²⁹ Prop. 1987/88:124, s. 139.

Nedan ges exempel för att tydliggöra vad som skiljer begreppen åt och vad uppdragen innebär.

2.5.1 Att förvalta egendom

Att förvalta egendom är den ekonomiska delen av ställföreträdaruppdraget. Den preciseras något i 12 kap. 4 § första stycket FB som anger att den enskildes medel i skälig omfattning används för uppehälle, utbildning och nytta i övrigt samt att tillgångar ska förvaltas med tillräcklig trygghet så att de består samt ger skälig avkastning.

Detta innebär att ställföreträdaren måste hantera pension, bidrag och andra inkomster, betala räkningar, ge den enskilde fickpengar, förvalta kapital och fastigheter och se till att huvudmannens egendom är försäkrad. För att kunna fullgöra sina skyldigheter behöver ställföreträdaren ha god kännedom om huvudmannens personliga förhållanden och försöka förstå vad huvudmannen uppskattar och vill använda sina medel till. Det innebär personlig kontakt och samråd med huvudmannen och eventuellt närstående.

2.5.2 Att bevaka rätt

Bevaka rätt innebär att försvara huvudmannens rättigheter i en specifik rättshandling, exempelvis den enskildes rätt i ett dödsbo, ingå avtal åt huvudmannen, företräda huvudmannen vid uppsägning, försäljning av bostad och förhandla om avbetalningsplaner. Bevaka rätt kan också innebära att ansöka om bostadsbidrag, ansöka om skuldsanering hos Kronofogden, bestrida felaktiga fakturor eller överklaga myndighetsbeslut.

2.5.3 Att sörja för person

Att sörja för person innebär att handla på det sätt som bäst gagnar huvudmannens enligt 12 kap. 3 § FB. Sörja för person omfattar personliga intressen så som ansökan om hemtjänst, personlig assistans eller kontaktperson eller andra sociala insatser. Ställföreträdarens uppdrag innefattar dock inte att utföra praktiska uppgifter såsom att städa eller att följa med på läkarbesök.

2.6 Principen om den minst ingripande åtgärden

För att ett godmanskap ska kunna utses krävs som tidigare nämnts att den enskilde personen behöver hjälp med att skydda sin rätt, hantera sin egendom eller ta hand om sig själv enligt 11 kap. 4 § första stycket FB. Bestämmelsen anger också att godmanskap endast ska utses om det verkligen behövs, vilket uttrycker principen att den som behöver stöd inte ska utsättas för mer ingripande åtgärder än nödvändigt.³⁰ Samma princip gäller också vid förvaltar­skap, enligt 11 kap. 7 § första stycket.

I NJA 2015 s. 851 angav Högsta domstolen att grunden till reglerna om godmanskap innebär att de som behöver stöd inte ska utsättas för mer ingripande åtgärder än vad som verkligen är motiverat.

³⁰ Jfr prop. 1987/88:124 s. 136.

3 De föreslagna ändringarna i SOU 2021:36

3.1 Utredningskommitténs uppdrag och syfte

År 2019 tillsatte regeringen en utredningskommitté med syfte att bedöma vilka åtgärder som behövde vidtas för att säkerställa att de människor som är i behov av en ställföreträdare ska kunna få erforderlig hjälp och stöd samt att se till att reglerna på området är moderna och rättssäkra. Utredningen skulle se över hur rekryteringen av ställföreträdare skulle kunna förenklas och i vilka fall det bör kunna utses professionella ställföreträdare, hur ställföreträdare kan få bättre stöd och om och hur det skulle upprättas ett nationellt ställföreträdareregister. Syftet var även att förbättra möjligheter för den enskilde att lämna klagomål. En utgångspunkt var även att ställföreträdarsystemets ideella inslag skulle behållas.³¹

3.2 Betänkandets centrala förslag

3.2.1 Ett bättre stöd och en starkare ställning för huvudmännen

Utredningen föreslår flertalet åtgärder för att förbättra stödet och huvudmannens ställning genom att stärka dennes inflytande över sin egen vardag och öka dennes insyn i ställföreträdarens arbete.

3.2.1.1 Ökad hänsyn till huvudmannens vilja och välbefinnande

Enligt utredningen bör ett modernt och rättssäkert ställföreträdarskap, med huvudmannens bästa som fokus, utövas med särskild hänsyn till huvudmannens egen vilja och välbefinnande genom att dennes pengar i större utsträckning ska användas till detta. Därför föreslår utredningen att detta förtydligas i de nuvarande regleringarna i föräldrabalken.³²

³¹ Dir. 2019:44 s. 1 f.

³² SOU 2021:36 s. 34.

3.2.1.2 Tydlighet avseende ställföreträdaruppdraget

Betänkandet presenterar flera förslag som ämnar att tydliggöra uppdragets innebörd.³³ Bland annat att:

- Ställföreträdare regelbundet ska informera huvudmännen om uppdraget och verksamheten om inte särskilda skäl föreligger emot det.³⁴
- I samband med att en ställföreträdare utses ska överförmyndaren lämna tydlig anpassad information till huvudmannen enligt en ny bestämmelse i 19 kap. 18 a § andra stycket FB.³⁵
- Obligatorisk introduktionsutbildning för ställföreträdare ska införas genom bestämmelser i 19 kap. 9 § första stycket FB, 11 kap. 4 § FB, samt för förvaltare enligt 11 kap. 7 § FB.³⁶
- Överförmyndaren ska få en lagstadgad serviceskyldighet gentemot ställföreträdare genom att en ny bestämmelse i förmynderskapsförordningen (1995:379) som erinrar om serviceskyldighet enligt förvaltningslagen (2017:900).³⁷
- Möjligheterna att framställa klagomål mot ställföreträdare ska synliggöras genom att överförmyndaren ska informera huvudmannen om hur eventuella klagomål kan framställas.³⁸
- För ställföreträdarkapets delar ska begreppen ekonomiska och personliga angelägenheter användas.³⁹ Ingen ändring i sak avses.⁴⁰

³³ Ibid. s. 47.

³⁴ Ibid. s. 3.

³⁵ Ibid. s. 225.

³⁶ Ibid. s. 43, 49, 252, 409 och 412 f.

³⁷ Ibid. s. 33 och 285.

³⁸ Ibid. s. 237.

³⁹ Ibid. s. 263.

⁴⁰ Ibid. s. 533.

- Godmanskap ska inte förordnas när mindre ingripande åtgärder är tillräckliga så som exempelvis framtidsfullmakter eller andra sociala insatser. Detta ska förtydligas genom en ändring av lagtexten i 11 kap. 4 § första stycket FB.⁴¹
- Ett förtydligande i föräldrabalken att godmanskap ska upphöra när huvudmannen inte längre samtycker för att ge huvudmännen en starkare ställning i beslutsprocessen.⁴²

3.2.2 Bättre möjligheter att rekrytera och behålla kompetenta ställföreträdare

Utredningen föreslår även en del åtgärder för att underlätta att rekrytera och behålla ställföreträdare samt ge dem bättre förutsättningar för att kunna utföra sina uppdrag. Det viktigaste förslaget är att det ska införas ökade möjligheter att anlita professionella ställföreträdare vid särskilda fall och när den egna kompetensen inte räcker till.⁴³

3.2.3 Digitala tjänster

Dagens bank-ID kan inte användas vid ställföreträdarskap. Utredningen föreslår att en säker statlig e-legitimation ska tas fram för att öka möjligheterna för huvudmän att delta i samhällslivet.⁴⁴

3.2.4 Inrättandet av en ny myndighet

En av de mest omfattande förändringarna i betänkandet är att en ny statlig myndighet med ansvar för ställföreträdarna ska inrättas. Myndigheten ska säkerställa att huvudmännen får den hjälp och stöd som de har rätt till. Myndigheten ska även verka för en nationell samsyn och ta fram gemensamma föreskrifter och allmänna råd samt upprätta en gemensam nationell utbildning.⁴⁵

⁴¹ Ibid. s. 267.

⁴² Ibid. s. 203.

⁴³ Ibid. s. 34.

⁴⁴ Ibid. s. 453 ff.

⁴⁵ Ibid. s. 40.

3.2.5 Inrättandet av ett nationellt ställföreträdarregister

Utredningen föreslår även att ett nationellt ställföreträdarregister ska inrättas för att underlätta för banker, myndigheter och andra aktörer och bidra till ökad effektivitet och kostnadsbesparingar. Registret ska innehålla uppgifter om förordnade förmyndare och ställföreträdare samt huvudmän.⁴⁶

3.2.6 Överförmyndarnämnd som obligatorisk organisationsform

I dagsläget avgör varje kommun hur överförmyndarverksamheten ska organiseras.⁴⁷ Enligt utredningen ska överförmyndarnämnd bli den obligatoriska organisationsformen genom att 19 kap. 1–2 §§ FB ändras och 19 kap. 16 § FB upphävs⁴⁸ vilket innebär inskränkningar i den kommunala självstyrelsen. Detta betraktas som en nödvändig inskränkning för att uppnå direktivets ändamål.⁴⁹

3.2.7 Förflyttning av beslutanderätt kring ärenden om godmanskap

Överförmyndaren och domstolen har i dagsläget en delad beslutskompetens avseende frågor om ställföreträdarskap. Det tar ofta lång tid för tingsrätterna att besluta i enkla ärenden.⁵⁰ Därför föreslås en överflyttning av beslutanderätten för godmanskap till överförmyndarnämnden som första instans enligt 11 kap. 4 a §, 19 b § andra stycket och 23 § andra stycket FB. Överförmyndarens beslut ska kunna överklagas till tingsrätten. Enligt nuvarande bestämmelser beslutar överförmyndaren i ärenden om god man enligt 11 kap. 1–3 §§ FB och i ärenden enligt lagen (2005:429) om god man för ensamkommande barn⁵¹

⁴⁶ Ibid. s. 437 f.

⁴⁷ Ibid. s. 357.

⁴⁸ Ibid. s. 363.

⁴⁹ Ibid. s. 49.

⁵⁰ Ibid. s. 47, 369 ff. och 382 f.

⁵¹ Ibid. s. 384.

3.2.8 Entledigande så snart som möjligt när ställföreträdaren vill avsluta sitt uppdrag

Utredningen föreslår att ett tillägg ska göras till 11 kap. 4 § FB nämligen att om ställföreträdarskapet ska fortsätta efter att en ställföreträdare begär sitt entledigande ska överförmyndaren förordna en ny ställföreträdare så snart som möjligt. Ändringen tas in i 11 kap. 19 § andra stycket FB.⁵²

⁵² Ibid. s. 290.

4 En nordisk utblick över ställföreträdarskapet

4.1 Norge

År 2013 gjorde Norge en omfattande reform där det kommunala ansvaret för ställföreträdarskapet flyttades till statliga fylkesmän, vilket motsvarar länsstyrelser, se 4 § vergemålsloven.

Norge har en central statlig myndighet, Statens sivilrettsforvaltning enligt 5 § vergemålsloven, som bl.a. ansvarar för utbildning till fylkesmännen och fastställer instruktioner för fylkesmännens tillsyn över ställföreträdarna enligt 7 och 9 §§ vergemålsloven. Utbildningen till ställföreträdare är digital och frivillig.⁵³

Norge har ett nationellt register i över beslut avseende rättslig handlingsförmåga och ställföreträdare enligt 77 § vergemålsloven.

Vid entledigande ska en ny ställföreträdare utses omedelbart enligt 29 § vergemålsloven.

Vid beslut ska huvudmannens intressen beaktas enligt 31 § vergemålsloven. Även huvudmannens önskemål ska ges vikt när den rättsliga handlingsförmågan är fräntagen enligt 46 § vergemålsloven.

4.2 DANMARK

Danmarks ansvaret för ställföreträdarfrågor är också statligt enligt 13 § værgemålsloven och de har ett nationellt register över ställföreträdarskap enligt 5 § værgemålsloven.

Danmark har både vanliga ställföreträdare och professionella ställföreträdare enligt 8–11 §§ sagsbehandlingsbekendtgørelsen. Vid beslut ska ställföreträdaren ta till vara huvudmannens intressen ge huvudmannen inflytande i viktiga frågor enligt 24–26 §§ værgemålsloven.

⁵³ Uppgifter från Statens sivilrettsforvaltning.

4.3 FINLAND

Ansvar för ställföreträdarverksamheten är statligt i Finland av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

Vid beslut ska huvudmannens behov, förhållanden samt önskemål beaktas enligt 42 § lagen (442/1999) om förmyndarverksamhet.

Finland har även professionella ställföreträdare enligt 4 § lagen (477/2016) om statens rättshjälps- och intressebevakningsdistrikt och ett nationellt register över förmyndarskapsärenden enligt 64–66 §§ i lagen (442/1999) om förmyndarverksamhet.

5 Remissyttranden

5.1 Allmänt

Betänkandet SOU 2021:36 publicerades maj 2021 och var sedan ute för remissyttrande. Överlag tillstyrker de berörda remissinstanserna betänkandets förslag som en nödvändig förstärkning av huvudmannens intressen. Förslagen anses även underlätta för ställföreträdarna att utföra sina uppdrag på ett bättre sätt.⁵⁴

Betänkandet har kritiserats för att ha allt för grunda analyser och ha avstått från vidare utredning av viktiga frågor på grund av tidsbrist.⁵⁵ Enligt Riksdagens ombudsmän innebär många av utredningens förslag endast ett förtydligande av befintlig lagstiftning och de ställer sig tveksamma till om det är tillräckligt för en påtaglig praktisk förbättring.

Många instanser menar att det finns behov av en helhetsöversyn av reglerna för ställföreträdarskap och föräldrabalken⁵⁶ för att kunna utforma lagstiftning som kan svara mot dagens behov på ett rättssäkert sätt.

5.2 Ökad hänsyn till huvudmannens vilja och välbefinnande

Majoriteten av remissinstanserna ställer sig positiva till en ökad hänsyn till huvudmannens vilja och välbefinnande.⁵⁷ En del av remissyttrandena ställer sig kritiska till begreppet välbefinnande då det är ett subjektivt och komplext ord vars betydelse kan innebära olika tolkningar.⁵⁸

⁵⁴ Remissyttrande Älvsbyn kommun.

⁵⁵ Remissyttrande Riksdagens ombudsmän.

⁵⁶ Remissyttrande Borgholms kommun; Föreningen Sveriges Överförmyndare; Gotlands kommun; Göteborgs universitet (Handelshögskolan); Halmstads tingsrätt; Riksförbundet Frivilliga Samhällsarbetare; Riksdagens ombudsmän; Stockholms kommun; Sveriges Kommuner och Regioner; Umeå kommun.

⁵⁷ Remissyttrande Arvika kommun; Burlövs kommun; Föreningen Sveriges socialchefer; Göteborgs kommun; Halmstads tingsrätt; Riksdagens ombudsmän; Riksförbundet Frivilliga Samhällsarbetare; Västerås kommun; Älmhults kommun.

⁵⁸ Remissyttrande Enköpings kommun; Umeå kommun; från Uppsala kommun; Älvsbyns kommun.

Älvsbyns kommun anser att ett problem är att huvudmannens vilja inte alltid är i linje med huvudmannens bästa. Sveriges Kommuner och Regioner anser att huvudmannens vilja är svårtolkad och undrar hur läkare ska avgöra när personen inte själv kan uttrycka sin vilja.

5.3 Ett bättre stöd och en starkare ställning för huvudmannen

Några remissinstanser kritiserar utredningen för att inte leva upp till FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och menar att utredningen inte har tagit tillräcklig hänsyn till de allmänna kommentarerna från FN:s kommitté.⁵⁹

När det gäller förslaget om att ändra begreppen sörja för person, bevaka rätt och bevaka egendom till ekonomiska och personliga angelägenheter utpekas en risk att begreppen riskerar att tolkas för brett eller för snävt.⁶⁰

Flertalet instanser ställer sig positiva till ändringen.⁶¹ En del av remissinstanserna vill dock ha ett förtydligande av vad som menas med begreppen.⁶²

Det råder delade meningar kring förslaget om att ställföreträdare regelbundet ska informera huvudmannen om uppdraget och verksamheten om inte särskilda skäl föreligger emot det. Några anser att överförmyndarna i dagsläget redan lämnar ut tillräcklig information.⁶³

Majoriteten av remissyttrandena tillstyrker förslaget om införandet av en obligatorisk nationell utbildning för ställföreträdare.⁶⁴

⁵⁹ Remissyttrande Diskrimineringsombudsmannen; Uppsala universitet.

⁶⁰ Remissyttrande Lunds universitet; Uppsala kommun.

⁶¹ Se exempelvis remissyttrande Försäkringskassan; Gotlands kommun; Halmstads tingsrätt; Solna tingsrätt; Örebro kommun; Östersunds kommun.

⁶² Se exempelvis remissyttrande Götene kommun; Riksförbundet Frivilliga Samhällsarbetare; Stockholms länsstyrelse; Umeå Kommun; Älmhults kommun.

⁶³ Remissyttrande Borgholms kommun; Föreningen Sveriges Överförmyndare.

⁶⁴ Remissyttrande Arvika kommun; Burlövs kommun; Föreningen Sveriges Överförmyndare; Föreningen Sveriges socialchefer; Götene kommun; Göteborgs universitet (Handels-högskolan); Riksförbundet Frivilliga Samhällsarbetare; Sveriges Kommuner och Regioner; Svenska Bankföreningen; Umeå kommun; Uppsala kommun; Västerås kommun; Örebro kommun; Östersunds kommun.

Förslaget om att Överförmyndaren ska få en lagstadgad serviceskyldighet gentemot ställföreträdare har kritiserats. Den främsta kritiken är att bestämmelsen påminner om serviceskyldigheten enligt förvaltningslagen och därför skulle vara en onödig dubbelreglering.⁶⁵

Flera remissinstanser stödjer det nya lagförslaget om att förordna godmanskap endast när det är nödvändigt för att säkerställa en persons rättigheter.⁶⁶ Göteborgs universitet (Handelshögskolan) anser att mindre ingripande åtgärder är i linje med att säkerställa artikel 12 i funktionsrättskonventionen. En del kritik har framförts så som att det finns en risk att alla i behov av god man inte skulle få hjälp och att det är oklart hur minsta ingripande åtgärd ska tolkas.⁶⁷

För att ge huvudmannen en starkare ställning föreslås även att godmanskapet ska upphöra när huvudmannen inte längre samtycker. Flertalet kommuner tillstyrker förslaget.⁶⁸

5.4 Om professionella ställföreträdare

Flertalet kommuner ställer sig positiva till förslaget om professionella ställföreträdare⁶⁹ för att tillgodose att de som är i behov av en ställföreträdare ska kunna få den hjälp som de har rätt till.

Föreningen Sveriges Överförmyndare som tillstyrker förslaget har synpunkter på ordvalet och menar att ordet *anställda* hade varit mer passande.

⁶⁵ Remissyttrande Borgholms kommun; Riksdagens ombudsmän; Västerås kommun; Älvsbyns kommun; Östersunds kommun.

⁶⁶ Remissyttrande Arvika kommun; Föreningen Sveriges socialchefer; Försäkringskassan; Götene kommun; Riksdagens ombudsmän; Rättviks kommun; Stockholms kommun; Uppsala kommun.

⁶⁷ Remissyttrande Arvika kommun; Optio AB.

⁶⁸ Remissyttrande Arvika kommun; Gotlands kommun; Götene kommun.

⁶⁹ Se exempelvis remissyttrande Arvika kommun: Burlöv kommun; Uppsala kommun; Västerås kommun; Älvsbyns kommun.

5.5 Digitala tjänster

Förslaget om digitala tjänster och införandet av e-legitimation ses som positivt i de flesta av remissvaren.⁷⁰ I Norrland är det digitala utanförskapet ett stort problem för många personer då en hel del bankkontor har stängt ner och det är långa avstånd till myndigheter. Detta har även medfört att det är extra svårt att rekrytera ställföreträdare.⁷¹

5.6 Inrättandet av en ny myndighet

Remissyttrandena är tudelade angående inrättandet av en ny myndighet. Å ena sidan anses förslaget kunna medföra en kvalitativ förbättring för kommunernas överförmyndarverksamheter vilket både skulle öka rättssäkerheten och effektiviteten.⁷² Å andra sidan ställer sig en del remissinstanser negativa till förslaget. Ekonomistyrningsverket och Svea hovrätt avstyrker förslaget på grund av kostnadsskäl. Stockholms Länsstyrelse och Simrishamns kommun föreslår att ansvaret bör läggas på länsstyrelserna.

5.7 Inrättandet av ett nationellt ställföreträdarregister

Majoriteten av remissvaren ställer sig positiva till förslaget⁷³ men flera av dem vill också att antalet uppdrag också ska framgå samt att det ska införas ett maxantal uppdrag som en ställföreträdare ska få ta sig an.⁷⁴

⁷⁰ Se exempelvis remissyttrande Borgholms kommun; Diskrimineringsombudsmannen; Föreningen Sveriges socialchefer; Föreningen Sveriges Överförmyndare; Gotlands kommun; Götene kommun; Optio AB; Svensk Försäkring; Umeå kommun; Älmhults kommun; Älvsbyns kommun.

⁷¹ Remissyttrande Umeå kommun.

⁷² Se exempelvis remissyttrande Arvika kommun; Föreningen Sveriges Överförmyndare; Halmstad tingsrätt; Rättviks kommun; Umeå kommun; Uppsala universitet; Östersunds kommun.

⁷³ Se exempelvis remissyttrande Arvika kommun; Borgholms kommun; Domstolsverket; Föreningen Sveriges socialchefer; Försäkringskassan; Kronofogdemyndigheten; Riksförbundet Frivilliga Samhällsarbetare; Rädde Barnen; Simrishamns kommun; Skatteverket; Södertörns tingsrätt; Umeå kommun; Uppsala kommun; Älmhults kommun; Älvsbyns kommun.

⁷⁴ Se exempelvis remissyttrande Arvika kommun; Borgholms kommun; Uppsala kommun; Älmhults kommun.

Ett nationellt ställföreträdarregister anses kunna öka rättssäkerheten för hela verksamheten, främst för huvudmannen och underlätta hanteringen av vissa ärenden genom att göra det enklare att få ställföreträdarskap intygade.

Detta är i dagsläget är en tidskrävande process.⁷⁵ Ett register skulle även kunna möjliggöra för fler digitala tjänster.⁷⁶

5.8 Förflyttning av beslutanderätt kring ärenden om godmanskap

Lagförslaget om överflyttning av beslutsrätten för godmanskapsärenden tillstyrks av flertalet remissinstanser.⁷⁷ Det skulle ge positiva effekter då ärenden skulle avgöras snabbare samtidigt som arbetsbelastningen på tingsrätterna skulle minska.⁷⁸ Flertalet rättsliga instanser anser att det skulle renodla domstolarnas dömande verksamhet samtidigt som de ställer sig tveksamma till kostnadsbesparingen om 60 miljoner kronor då dessa ärenden endast utgör en mindre tid av notariernas arbete.⁷⁹

Andra remissinstanser avstyrker förslaget i sin helhet. Sveriges advokatsamfund är skeptiska till att beslut skulle tas hos överförmyndaren då de anser att kompetensen hos överförmyndarna måste höjas i alla kommuner för att undvika rättsosäkerhet. Ekonomistyrningsverket påpekar också en risk för jäv och intressekonflikter i mindre kommuner.

⁷⁵ Remissyttrande Föreningen Sveriges socialchefer; Föreningen Sveriges Överförmyndare.

⁷⁶ Remissyttrande Föreningen Sveriges Överförmyndare.

⁷⁷ Se exempelvis remissyttrande Halmstads tingsrätt; Hovrätten för västra Sverige; Götene kommun; Solna tingsrätt; Östersunds kommun.

⁷⁸ Se exempelvis remissyttrande Hovrätten för västra Sverige; Uppsala kommun; Älmhults kommun.

⁷⁹ Remissyttrande Blekinge tingsrätt; Domstolsverket; Göteborgs tingsrätt; Solna tingsrätt; Svea hovrätt; Södertörns tingsrätt.

5.9 När ställföreträdaren vill avsluta sitt uppdrag

Många ställer sig positiva till förslaget om att överförmyndaren ska förordna en ny ställföreträdare så snart som möjligt, om ställföreträderskapet ska fortsätta.⁸⁰

Utredningen verkar dock missa att redogöra för hur en ställföreträdare ska ersättas vid längre frånvaro som semester eller sjukskrivning.⁸¹ Det har även framförts kritik kring att förslaget inte angett någon yttre tidsgräns för hur länge en ställföreträdare kan förväntas kvarstå i ett uppdrag.⁸²

5.10 Överförmyndarnämnd som obligatorisk organisationsform

En del instanser tillstyrker förslaget om överförmyndarnämnd som obligatorisk organisationsform.⁸³ En fördel är att sårbarheten minskar samtidigt som kompetensen och inflytandet i kommunen ökar.⁸⁴ Förslaget tros även kunna öka rättssäkerheten för de enskilda huvudmännen.⁸⁵

Förslaget har dock kritiserats av flertalet kommuner för att strida mot det kommunala självstyret där det är upp till varje kommun att själv bestämma hur de väljer att organisera sin verksamhet.⁸⁶

⁸⁰ Burlövs kommun, Borgholms kommun, Götene kommun, Umeå kommun

⁸¹ Se Remissyttrande Borgholms kommun.

⁸² Riksförbundet Frivilliga Samhällsarbetare.

⁸³ Remissyttrande Föreningen Sveriges Överförmyndare; Remissyttrande Myndigheten för delaktighet; Remissyttrande Umeå kommun.

⁸⁴ Remissyttrande Föreningen Sveriges socialchefer.

⁸⁵ Remissyttrande Föreningen Sveriges socialchefer; Föreningen Sveriges Överförmyndare.

⁸⁶ Se Remissyttrande från Borgholms kommun; Gotlands kommun; Götene kommun; Östersunds kommun.

6 **Analys**

6.1 **Hur förhåller sig de föreslagna lagändringarna i SOU 2021:36 till sitt syfte?**

Handelsbalkens nästan 300 år gamla bestämmelse som fortfarande gäller för ställföreträdare, visar att vissa juridiska principer är bestående oavsett hur ideologierna förändras. En fri språklig tolkning av handelsbalkens 1 § ger uttryck för att en person av fri vilja ber om hjälp att utföra handlingar i dennes ställe och att den som blir tillfrågad antingen kan förkasta eller anta anbudet. Detta är ett uttryck för en s.k. fri partsvilja med ömsesidiga frivilliga avtal som innebär skyldigheter och förpliktelser. Vidare måste huvudmannen aktivt samtycka till alla rättshandlingar som den gode mannen företar sig.

Syftet med gällande lagstiftning kring ställföreträdarskap är att skydda och stödja huvudmännen samt att ge ställföreträdarna de rättsliga befogenheter och skyldigheter de behöver för att kunna utföra sina uppdrag på ett bra och ansvarsfullt sätt. Enligt framförallt rättspraxis samt en ändamålsstolkning av gällande rätt ska principen om den minst ingripande åtgärden tillämpas vid förordnande av ställföreträdarskap.

Utredningens övergripande mål var att säkerställa att de människor som behöver en ställföreträdare får den hjälp och det stöd de behöver samt att granska reglerna inom området för att se till att de är moderna och rättssäkra.

Betänkandet innehåller förslag om att inrätta en ny myndighet med ett övergripande ansvar, förenkla förordnandet av godmanskap genom att flytta beslutsfattandet till överförmyndarnämnder som ska vara den obligatoriska organisationsformen, införa möjligheten att anställa professionella ställföreträdare, införa obligatoriska introduktionsutbildningar samt att huvudmannen i allmänhet ska ha en större insyn och påverkan på ställföreträdarskapet.

Nedan analyseras förslagen:

6.1.1 Föreslagen lagändring för ökad hänsyn till huvudmannens vilja och välbefinnande

Enligt 12 kap. 3 § FB ska ställföreträdare alltid agera på det sätt som mest gagnar huvudmannen. Den nuvarande lagstiftningen innebär att huvudmannens pengar, i den mån ställföreträdaren har inflytande över dem, ska användas för huvudmannens uppehälle, utbildning och allmänna välmående på ett skäligt sätt. Huvudmannens vilja är vägledande för många ställföreträdare trots att det inte finns någon uttrycklig bestämmelse kring detta.

Underutredningen har det dock visat sig att ställföreträdare inte alltid tar hänsyn till huvudmannens åsikt eller försöker ta reda på vad huvudmannen vill. Det har framkommit att det händer att beslut tas utan huvudmannens samtycke. Utredningen föreslår att hänsyn ska tas till huvudmannens egen vilja och välbefinnande.

Enligt min mening blir detta en förstärkning av den enskildes rättigheter. Förslaget överensstämmer med principen om individuellt självbestämmande och frihet att göra egna val enligt FN:s funktionsrättskonvention i den mån att hänsyn till individens vilja och önskemål lagstadgas.

För många ställföreträdare är det självklart att föra en dialog med huvudmannen och lämna information om uppdraget men utredningen visar att det finns situationer där huvudmannens vilja förbises. Jag välkomnar därför förslaget men instämmer dock med kritiken om att ordet välbefinnande kan tolkas subjektivt och behöver förtydligas samt huvudmannens vilja kan stå i konflikt med dennes bästa.

6.1.2 Föreslagen lagändring för ett bättre stöd och en starkare ställning för huvudmannen

Syftet med utredningen var bland annat att stärka de enskilda huvudmannens ställning.

Det är relevant att nämna att FN:s kommitté har kritiserat Sverige för att självbestämmanderätten för människor med funktionsnedsättningar inskränks vid förvaltarskap. I betänkandet föreslås inte någon ändring av reglernas funktion, vilket innebär att kommitténs kritik kommer att kvarstå.

Utredningen föreslår att principen om minsta ingripande åtgärder ska införas i lagstiftningen. Enligt mig behövs detta förtydligande då det har framkommit att godmanskap har förordnats i vissa fall trots att huvudmannens behov hade kunnat tillgodoses på mindre ingripande sätt.

Förslaget om att Överförmyndaren ska få en lagstadgad serviceskyldighet har kritiserats. Enligt mig är detta en onödig dubbelreglering då serviceskyldigheten redan existerar enligt förvaltningslagen. Att ställföreträdaren ska ges en informationsskyldighet om uppdraget till huvudmännen enligt lagen ser jag också som en onödig administrativ börda.

Majoriteten av remissyttranden tillstyrker förslaget om en nationell obligatorisk utbildning för ställföreträdare och jag instämmer om att det behövs och anser att utbildningen även bör omfatta befintliga ställföreträdare.

Utredningen föreslår även att professionella ställföreträdare ska införas. Detta är enligt min mening väldigt angeläget och skulle underlätta i komplexa ärenden samt för befintliga ställföreträdare som får stå kvar länge i sitt uppdrag efter entledigande. Jag instämmer dock med kritiken som riktats om att ordet *anställda* skulle vara mer passande då ordet *professionella* ställföreträdare kan uppfattas förminskande mot de befintliga ställföreträdarna.

6.1.3 Föreslagen lagändring om att ändra begreppen sörja för person, bevaka rätt och bevaka egendom.

Utredningen föreslår en ändring till ekonomiska och personliga angelägenheter. Särskilt begreppet *personliga angelägenheter* har kritiserats och jag instämmer med kritiken om det kan uppfattas att omfatta vårdinsatser men detta är även en vanlig uppfattning med det nuvarande begreppet *sörja för person*. *Ekonomiska intressen* och *juridiska intressen* skulle enligt min åsikt därför vara mer lämpliga begrepp.

6.1.4 Föreslagen lagändring för ett bättre stöd och en starkare ställning för huvudmannen

Utredningen föreslår att hänsyn ska tas till huvudmannens vilja och välbefinnande. Detta är en förstärkning av den enskildes rättigheter. Det kan verka självklart att ställföreträdaren bör se till huvudmannens bästa men utredningen visar att det finns situationer där den enskildes vilja förbises och därför instämmer jag med förslaget.

Jag instämmer dock även med kritiken om att ordet välbefinnande kan tolkas subjektivt och behöver förtydligas samt att huvudmannens vilja kan komma i konflikt med dennes bästa.

Som nämnts bygger godmanskapet på huvudmannens samtycke. För att ge huvudmannen en starkare ställning föreslås även att godmanskapet ska upphöra när huvudmannen inte längre samtycker. Detta framgår av rättspraxis men det är inte tydligt i den nuvarande lagstiftningen.

Idag finns inget enkelt sätt för myndigheter och banker mfl. att kontrollera ställföreträdarens behörighet vilket medför tröghet i handläggningen och administrativa kostnader samt att ställföreträdarna ofta inte kan utföra ärenden åt huvudmannen digitalt. Det står utom rimligt tvivel att e-legitimation och ett nationellt ställföreträdarregister behövs. Det är även de flesta remissinstanserna är positiva till.

Ett problem är att det inte finns någon maxbegränsning för antalet uppdrag en ställföreträdare har. Väldigt många uppdrag riskerar att påverka huvudmannens möjlighet till stöd och hjälp. Antalet uppdrag skulle därför enligt min mening också behöva framgå av ett sådant register.

6.1.5 Förslaget om att inrätta en ny myndighet

Majoriteten av förslagen är avhängiga av inrättandet av en ny nationell myndighet. Den nya myndigheten ska verka för en nationell samsyn, ta fram gemensamma föreskrifter och allmänna råd samt en gemensam nationell utbildning.

Remissyttrandena är delade om inrättandet av en ny myndighet, vissa anser att det skulle öka rättssäkerheten och effektiviteten medan andra är negativa till förslaget på grund av kostnadsskäl eller föreslår att ansvaret bör läggas på överförmyndarna och länsstyrelserna istället.

Jag kan instämma med de flertalet fördelar med ett förstatligande av ansvaret som utredningen framför, samtidigt är jag skeptisk till ytterligare en myndighet av kostnadsskäl då Sverige redan har väldigt många myndigheter. Eftersom länsstyrelserna redan utövar viss tillsyn vore kanske en lämpligare lösning vara att de tilldelades en del av ansvaret.

6.1.6 Förflyttning av beslutanderätt kring ärenden om godmanskap

Beslutanderätten för godmanskap föreslås flyttas från domstolarna till överförmyndarnämnden som första instans. Flera remissinstanser stödjer detta förslag eftersom det skulle innebära minskade handläggningstider och underlätta för tingsrätterna. Andra remissinstanser är dock kritiska och menar att kompetensen hos överförmyndarna i sådana fall måste höjas i alla kommuner. Ekonomistyrningsverket påpekar även att det finns en risk för jäv och intressekonflikter i mindre kommuner.

Min åsikt är att det verkar rimligt att överflytta beslutanderätten för att underlätta administrationen och kompetensen bör finnas då redan en del beslut om godmanskap fattas på kommunal nivå. Givetvis bör det tillförsäkras att detta kan göras på ett sätt som säkerställer rättssäkerheten.

6.1.7 Förslaget om överförmyndarnämnd som obligatorisk organisationsform

Flertalet kommuner har kritiserat förslaget om obligatorisk organisationsform som oproportionerligt och inskränkande mot det kommunala självstyret. Några ställer sig dock positiva till förslaget eftersom det skulle kunna minska sårbarheten och öka kompetensen och inflytandet i kommunen.

Nämndformen skulle visserligen likna hur andra kommunala verksamheter ofta är organiserade och många kommuner har redan överförmyndarnämnder idag. Jag anser inte att organisationsformen är avgörande för rättssäkerheten. Utbildning är ett kompetensutvecklande verktyg för att säkerställa att myndighetsutövningen blir korrekt. Det torde således kunna vara upp till varje kommun att avgöra hur det ska organiseras.

Syftet med att säkerställa att de människor som behöver en ställföreträdare får den hjälp och det stöd de behöver ligger i linje med den nuvarande lagstiftningens syfte och utredningens förslag anses stärka den enskildes rättigheter.

Det finns dock ett stort behov av att modernisera reglerna om ställföreträdarskap. Riksrevisionens kritik har visat att det nuvarande systemet har brister när det gäller rättssäkerheten. Exempelvis kommer utredningen fram till att det är svårt att rekrytera ställföreträdare samtidigt som utredningens syfte har varit att behålla det ideella inslaget. Jag anser att utredningen inte helt har uppfyllt uppdraget att ta ställning i frågor om hur rekryteringen av kompetenta ställföreträdare kan underlättas. Personligen är jag övertygad om att höjda arvoden skulle kunna bidra till att fler sökte sig till ställföreträdaruppdrag. Då uppdragen har ett stort ideellt inslag så föreligger en risk att många ställföreträdare endast gör det som är ytterst nödvändigt.

Jag anser också att det olyckligt att utredningen inte haft möjlighet till en helhetsöversyn av regelverket. Gällande rätt tycks tyvärr vara otillräcklig i viss mån, exempelvis kan en ställföreträdare ha ett obegränsat antal uppdrag, vilket torde riskera att påverka huvudmännen negativt. Antalet uppdrag är en uppgift som skulle kunna framkomma i ett sådant register som ska upprättas och en begränsning bör införas.

6.2 Har det skett en förskjutning i någon riktning i synen på den enskildes rättigheter?

I det här avsnittet diskuteras lagstiftarens tidigare syn på den enskildes rättigheter i jämförelse med betänkandets förslag och syften. I föregående delavsnitt sammanfattas den nuvarande lagstiftningens och utredningens syften.

Lagstiftningen kring ställföreträdarskap har karaktären av en social skyddslagstiftning där de som ska skyddas är huvudmännen. Betänkandet ger uttryck för en politisk vilja att stärka den enskildes rättigheter samt öka stödet för ställföreträdarna.

Det finns en ökad medvetenhet om problematiken på området samt om vikten av att skydda den enskildes rättigheter när det gäller personer som har en ställföreträdare. Min åsikt är att lagstiftningen inte helt har hängtt med i utvecklingen, snarare än på brister i lagtexten, se exempelvis förslagen om digitalisering. Dessa yttre, samhällsliga omständigheter har lett till en önskan att förändra lagstiftningen.

Syftet förefaller vara detsamma, att skydda och stödja huvudmännen samt att ge ställföreträdarna möjlighet att kunna utföra sitt uppdrag på ett bra och ansvarsfullt sätt. Synen på hur det ska uppnås har dock förändrats i den riktningen att huvudmannen i allmänhet ges en större insyn och påverkan på ställföreträdarskapet.

I dagsläget finns inte några särskilda bestämmelser kring överförmyndarens klagomålshantering. Istället gäller allmänna förvaltningsrättsliga regler. Utredningen föreslår att möjligheterna till klagomål ska synliggöras och att det ska införas lagstiftning om att hänsyn ska tas till huvudmannens egen vilja och välbefinnande. Enligt mig säkerställer detta förslag att den enskilde får delta i beslutsfattandet så mycket som möjligt och att deras rättigheter respekteras och det ligger helt i linje med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

De obligatoriska utbildningsinsatserna och ett övergripande statligt ansvar kan bidra till bättre informerade och utbildade ställföreträdare.

Detta bidrar i sin tur till att ställföreträdarna har bättre möjlighet att handla i de enskildas bästa intresse och huvudmännen ges en starkare ställning.

Även om utredningens förslag har kritiserats för att kanske inte kunna bidra till någon praktisk förbättring på området och att det återkommande har nämnts att en helhetsöversyn är önskvärd så ses de föreslagna ändringarna sammantaget som en förstärkning av stödet till huvudmännen.

6.3 Har betänkandets föreslagna lagändringar inspirerats av de andra nordiska länderna?

Sammantaget kan det konstateras att Norge, Danmark och Finland har ett statligt ansvar för ställföreträdarskap. I Norge är det även Statens sivilrettsforvaltning som är central myndighet på området.

Alla tre länderna har någon form av register över ställföreträdare eller ärenden gällande ställföreträdarskap. Inget av länderna har obligatoriska utbildningar likt det som föreslås i Sverige.

I Norge ska entledigande ske inom rimlig tid och i vissa fall kan det ske omedelbart vilket liknar det svenska betänkandets förslag. Norge har även en digital utbildning för ställföreträdare

Huvudmannens uppfattning ges vikt i Norge. I Danmark ska huvudmannens intressen tas till vara och i Finland ska huvudmannens behov och önskemål beaktas enligt lagstiftningen. Därmed kan en del inspiration ha tagits från grannländerna när det gäller förslaget om att ta hänsyn till huvudmannens egen vilja.

Det svenska betänkandet föreslår att professionella ställföreträdare ska kunna förordnas, likt hur det fungerar i Finland. I jämförelse med de andra nordiska ländernas regelverk som beskrivs i denna uppsats, saknas det i Sverige en myndighet med huvudansvar för ställföreträdarfrågor. Betänkandets förslag om inrättandes av en ny statlig myndighet verkar därmed klart vara i linje med de övriga ländernas system.

7 Källförteckning

Litteratur

Bogdan, M. (2013). *Concise introduction to comparative law*. Uppl. 1, Groningen, Europa Law Publishing.

Kleineman, J. (2018). "Rättsdogmatisk metod", i: Nääv, Maria & Zamboni, Mauro (red.), *Juridisk metodlära*. Uppl. 2, Lund, Studentlitteratur.

Nääv, Maria & Zamboni, Mauro (red.). (2018). *Juridisk metodlära*. Uppl. 2, Lund, Studentlitteratur.

Peczenik, A. (1980). *Juridikens metodproblem*. Uppl. 2, Stockholm, Göteborgs Offsettryckeri AB.

Peczenik, A. (1995). *Juridikens teori och metod*. Uppl. 1, Stockholm, Fritzes Förlag AB.

Sandgren, C. (2021). *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: ämne, material, metod, argumentation och språk*, Uppl. 5, Stockholm, Norstedts Juridik.

Tryckta källor

Offentligt tryck

Utredningsbetänkanden

SOU 2006:100 *Ambition och ansvar. Nationell strategi för utveckling av samhällets insatser till personer med psykiska sjukdomar och funktionshinder*.

SOU 2021:36 *Gode män och förvaltare – en översyn*.

Propositioner

Prop. 1987/88:124 *Om god man och förvaltare*.

Prop. 2013/14:225 *Bättre förutsättningar för gode män och förvaltare*.

Kommittédirektiv

Dir. 2019:44 *Ställföreträdarskap att lita på – en översyn av reglerna om gode män och förvaltare*.

Departementsserien

Ds. 2008:23 *FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning*.

Rapport

Förenta nationerna. Kommittén för rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Sammanfattande slutsatser avseende Sveriges första rapport, CRPD/C/SWE/CO/1, 12 maj 2014.

Granskningsrapport

RIR 2017:33 *Tillsyn av ställföreträdare och överförmyndare – Statens bris-
tande ansvar för samhällets mest utsatta.*

Rättsfall

Högsta domstolen

NJA 2015 s. 851.

NJA 2018 s. 246.

Remissyttranden

Remissyttrande Arvika kommun, 2021-08-18,
diarienummer Ju2021/01883,

<<https://www.regeringen.se/4a58c3/contentassets/377fd1d4e8254024b86921ef1e380c42/arvika-kommun.pdf>>,
(hämtad 2022-12-12).

Remissyttrande Borgholms kommun, 2021-10-08,
diarienummer Ju2021/01883,

<<https://www.regeringen.se/4a8ba9/contentassets/377fd1d4e8254024b86921ef1e380c42/borgholms-kommun.pdf>>,
(hämtad 2022-12-12).

Remissyttrande Burlövs kommun, 2021-10-18,
diarienummer Ju2021/01883,

<<https://www.regeringen.se/4a9c19/contentassets/377fd1d4e8254024b86921ef1e380c42/burlovs-kommun.pdf>>,
(hämtad 2022-12-12).

Remissyttrande Diskrimineringsombudsmannen, 2021-09-29,
diarienummer Ju2021/01883,

<<https://www.regeringen.se/4a7886/contentassets/377fd1d4e8254024b86921ef1e380c42/diskrimineringsombudsman-nen.pdf>>,
(hämtad 2022-12-12).

Remissyttrande Enköpings kommun, 2021-10-04,
diarienummer Ju2021/01883,

<<https://www.regeringen.se/4a8173/contentassets/377fd1d4e8254024b86921ef1e380c42/enkopings-kommun.pdf>>,
(hämtad 2022-12-12).

Remissyttrande Föreningen Sveriges socialchefer, 2021-09-14,
diarienummer Ju2021/01883,

<<https://www.regeringen.se/4a7205/contentassets/377fd1d4e8254024b86921ef1e380c42/foreningen-sveriges-socialche-fer.pdf>>,
(hämtad 2022-12-12).

Remissyttrande Föreningen Sveriges Överförmyndare, 2021-10-07,
diarienummer Ju2021/01883,
<<https://www.regeringen.se/4a8ba9/contentassets/377fd1d4e8254024b86921ef1e380c42/foreningen-sveriges-overformyndare.pdf>>,
(hämtad 2022-12-12).

Remissyttrande Försäkringskassan, 2021-09-24,
diarienummer Ju2021/01883,
<<https://www.regeringen.se/4a7ca6/contentassets/377fd1d4e8254024b86921ef1e380c42/forsakringskassan.pdf>>,
(hämtad 2022-12-12).

Remissyttrande Gotlands kommun, 2021-09-29,
diarienummer Ju2021/01883,
<<https://www.regeringen.se/4a8ba9/contentassets/377fd1d4e8254024b86921ef1e380c42/gotlands-kommun.pdf>>,
(hämtad 2022-12-12).

Remissyttrande Götene kommun, 2021-09-30,
diarienummer Ju2021/01883,
<<https://www.regeringen.se/4a8ba9/contentassets/377fd1d4e8254024b86921ef1e380c42/gotene-kommun.pdf>>,
(hämtad 2022-12-12).

Remissyttrande Göteborgs universitet (Handelshögskolan), 2021-10-25,
diarienummer Ju2021/01883,
<<https://www.regeringen.se/4aab21/contentassets/377fd1d4e8254024b86921ef1e380c42/goteborgs-universitet-handels-hogskolan.pdf>>,
(hämtad 2022-12-12).

Remissyttrande Halmstads tingsrätt, 2021-10-05,
diarienummer Ju2021/01883,
<<https://www.regeringen.se/4a818c/contentassets/377fd1d4e8254024b86921ef1e380c42/halmstads-tingsratt.pdf>>,
(hämtad 2022-12-12).

Remissyttrande Lunds universitet, 2021-09-24,
diarienummer Ju2021/01883,
<<https://www.regeringen.se/4a7886/contentassets/377fd1d4e8254024b86921ef1e380c42/lunds-universitet.pdf>>,
(hämtad 2022-12-12).

Remissyttrande Optio AB, 2021-10-01,
diarienummer Ju2021/01883,
<<https://www.regeringen.se/4a8ba9/contentassets/377fd1d4e8254024b86921ef1e380c42/optio-ab.pdf>>,
(hämtad 2022-12-12).

Remissyttrande Riksdagens ombudsmän, 2021-10-04,
diarienummer Ju2021/01883,
<<https://www.regeringen.se/4a7cb2/contentassets/377fd1d4e8254024b86921ef1e380c42/riksdagens-ombudsman.pdf>>,
(hämtad 2022-12-12).

Remissyttrande Riksförbundet Frivilliga Samhällsarbetare,
2021-10-07,
diarienummer Ju2021/01883,
<<https://www.regeringen.se/4a8ba9/contentassets/377fd1d4e8254024b86921ef1e380c42/riksforbundet-frivilliga-samhallsarbetare.pdf>>,
(hämtad 2022-12-12).

Remissyttrande Rättviks kommun, 2021-10-07,
diarienummer Ju2021/01883,
<<https://www.regeringen.se/4a8ba9/contentassets/377fd1d4e8254024b86921ef1e380c42/rattviks-kommun.pdf>>,
(hämtad 2022-12-12).

Remissyttrande Solna tingsrätt, 2021-10-05,
diarienummer Ju2021/01883,
<<https://www.regeringen.se/4a818a/contentassets/377fd1d4e8254024b86921ef1e380c42/solna-tingsratt.pdf>>,
(hämtad 2022-12-12).

Remissyttrande Stockholms kommun, 2021-10-08,
diarienummer Ju2021/01883,
<<https://www.regeringen.se/4a7886/contentassets/377fd1d4e8254024b86921ef1e380c42/stockholms-kommun.pdf>>,
(hämtad 2022-12-12).

Remissyttrande Svensk Försäkring, 2021-09-30,
diarienummer Ju2021/01883,
<<https://www.regeringen.se/4a7886/contentassets/377fd1d4e8254024b86921ef1e380c42/svensk-forsakring.pdf>>,
(hämtad 2022-12-12).

Remissyttrande Sveriges Kommuner och Regioner, 2021-09-17,
diarienummer Ju2021/01883,
<<https://www.regeringen.se/4a71fd/contentassets/377fd1d4e8254024b86921ef1e380c42/sveriges-kommuner-och-regioner.pdf>>,
(hämtad 2022-12-12).

Remissyttrande Umeå kommun, 2021-08-30,
diarienummer Ju2021/01883,
<<https://www.regeringen.se/4a7cc8/contentassets/377fd1d4e8254024b86921ef1e380c42/umea-kommun.pdf>>,
(hämtad 2022-12-12).

Remissyttrande Uppsala kommun, 2021-10-04,
diarienummer Ju2021/01883,
<<https://www.regeringen.se/4a8199/contentassets/377fd1d4e8254024b86921ef1e380c42/uppsala-kommun.pdf>>,
(hämtad 2022-12-12).

Remissyttrande Uppsala universitet, 2021-10-05,
diarienummer Ju2021/01883,
<<https://www.regeringen.se/4a8ba9/contentassets/377fd1d4e8254024b86921ef1e380c42/uppsala-universitet.pdf>>,
(hämtad 2022-12-12).

Remissyttrande Västerås kommun,
diarienummer Ju2021/01883,
<<https://www.regeringen.se/4a8ba9/contentassets/377fd1d4e8254024b86921ef1e380c42/vasteras-kommun.pdf>>,
(hämtad 2022-12-12).

Remissyttrande Älmhults kommun, 2021-08-19,
diarienummer Ju2021/01883,
<<https://www.regeringen.se/4a58e3/contentassets/377fd1d4e8254024b86921ef1e380c42/almhults-kommun.pdf>>,
(hämtad 2022-12-12).

Remissyttrande Älvsbyn kommun, 2021-09-13,
diarienummer Ju2021/01883,
<<https://www.regeringen.se/4a7886/contentassets/377fd1d4e8254024b86921ef1e380c42/alvsbyns-kommun.pdf>>,
(hämtad 2022-12-12).

Remissyttrande Örebro kommun, 2021-09-09,
diarienummer Ju2021/01883,
<<https://www.regeringen.se/4a8f1d/contentassets/377fd1d4e8254024b86921ef1e380c42/orebro-kommun.pdf>>,
(hämtad 2022-12-12).

Remissyttrande Östersunds kommun, 2021-09-14,
diarienummer Ju2021/01883,
<<https://www.regeringen.se/4a81a5/contentassets/377fd1d4e8254024b86921ef1e380c42/ostersunds-kommun.pdf>>,
(hämtad 2022-12-12).

Övrigt

Länsstyrelserna. *Överförmyndarstatistik. Länsstyrelsen*. 2021. <<https://overformyndarstatistik.lansstyrelsen.se/Statistik>>, (hämtad 14 januari 2023).

Statens sivilrettsforvaltning, *E-læringskurs*. Vergemalsportalen. <<https://www.vergemal.no/e-laeringskurs.530860.no.html>>, (hämtad 14 januari 2023).